

Testcentrum Praha vydalo v roce 2001 v překladu a úpravě Karla Balcara Existenciální škálu (ESK) autorů A.Längleho, C.Orglerové a M.Kundiho. Jenom s ročním zpožděním oproti prvnímu rakouskému vydání se

dostává české odborné veřejnosti do rukou poměrně netradiční dotazníková metoda. Klade si za cíl zmapovat a změřit duchovní schopnosti člověka. Duchovními schopnostmi autoři míní připravenost k plnému, smysluplnému životu neboli předpoklady k realizaci existence.

Přestože je ESK vybudována na teorii logoterapie a existenciální analýzy, mohou ji využívat odborníci bez ohledu na příslušnost k terapeutické škole. Publikaci pečlivě přeložil psycholog, který je k tomu povolán nejen hlubokým vhledem do logoterapie a existenciální analýzy, ale též zkušenostmi a jazykovou výbavou. Je doplněna dílčími českými normami získanými na souboru vysokoškoláků. K dispozici jsou rakouské normy, které se jeví pro naši populaci použitelné, byť podle autora překladu poněkud přísné.

Hlavní autor Alfred Längle jakožto Franklův žák a pokračovatel opírá konstrukci škály především o svou metodu hledání smyslu. Pokud má člověk nalézt smysl, potřebuje:

1. Nezkresleně vnímat situaci, nepromítat do ní svá přání ..., umět sám od sebe podstoupit.
2. Otevřít se hodnotám, které ho obklopují a procítit jejich cenu.
3. Svobodně se rozhodovat.
4. Své rozhodnutí se odvážit realizovat, být toho schopen a nést za to odpovědnost.

Dotazník se táže probanda na jeho obvyklé reakce, které mu slouží ke zvládnání životních situací. Právě zmíněným čtyřem dovednostem odpovídají čtyři základní stupnice, což autoři prokázali pomocí faktorové analýzy. Jsou to *sebeodstup (sebedistance)*, *sebepřesah (sebetranscendence)*, *svoboda a odpovědnost* . Od

primárních faktorů jsou odvozeny faktory druhého řádu, nazvané *personalita a existencialita*

. Validizační studie prokazují, že celkový skóre CS je ukazatelem duševního zdraví zkoumané osoby. V jednotlivých případech však platí, že člověk může být schopen duchovních výkonů, i když je psychicky nemocen.

ESK se vymyká naší dosavadní zkušenosti s dotazníky zkoumajícími strukturu osobnosti. Stále je třeba mít na paměti, že dotazník neměří psychické vlastnosti, ale "kompetenci osoby zacházet se sebou a se světem", připravenost zvládat těžkosti života. Škála nemůže být použita

ke stanovení klinické diagnózy. Nepochybně existují vazby mezi klinickým obrazem a specifickým profilem ESK, ale nikoli přímé. Stále ještě nejsou zcela zmapované a výzkumně ověřené.

Z podobně zaměřených diagnostických technik je u nás používán především Logotest E. Lukasové. Oproti této metodě je ESK méně transparentní a tudíž i tendence odpovídat společensky žádoucím způsobem se projevuje slaběji. Konstrukce ESK je formálně lépe propracována a teoreticky podložena uceleným systémem.

Autoři doporučují využívat škálu v psychoterapii, poradenství, prevenci a výzkumu. Domnívám se, že i využití v rámci klinického vyšetření může přinést cennou informaci o potenciálu pacienta vyrovnat se s problémy. Dotazník bude však asi nejvíce využíván v psychoterapii. Jeho vyplnění klade na klienta určité nároky. Může např. snadno dojít k nesprávnému pochopení otázek, protože se ptají na poměrně abstraktní záležitosti. Odpověď též vyžaduje určitou míru introspekce, často spojené se sebehodnocením. Proto je při vyplňování žádoucí přítomnost psychologa a jeho případná pomoc při vyjasnění některých formulací. Čas potřebný k vyplnění se pohybuje mezi 7 až 14 minutami, výjimečně se blíží 30 minutám. Vyhodnocení šablonami je rychlé, i díky tomu, že jsou precizně vyrobeny.

V zájmu získání adekvátních výsledků a jejich smysluplné interpretace je potřebné, aby se vyšetřující psycholog seznámil s teorií, o níž se dotazník opírá. Ta je v dostatečné míře a srozumitelně uvedena v manuálu. ESK přináší bohatý materiál k přemýšlení pro všechny uživatele, bez ohledu na to, zda jsou speciálně vzděláni v logoterapii a existenciální analýze či nikoli. Při práci s ESK máme příležitost nacházet nové souvislosti a posunout svůj obzor o kousek dál. Díky patří všem, kdo se o vydání ESK zasloužili.

V Praze dne 10.9.2001 PhDr. Daria Netíková